

TÓT ÉVA: *Sokan elmondták, hogy a továbbképzésnek, a tanulásnak, sőt, az önképzésnek sokféle fajtája, módja, eszköze van. Ez a rendszer egy bizonyos fajtáját ismeri el. De a tanfolyamon kívül a szakmai egyesületben való tevékenység, a különféle konferenciák, a fejlesztő munkában való részvétel legalább olyan hatékony, ha időnként nem hatékonyabb, mint a meghirdetett kurzusok.*

SÁRI LAJOS: Ez így van. Valóban van tanulási, illetve továbbképzési értéke az ilyenfajta tevékenységnek. Ez a rendszer arról szól, hogy van egy adott forma, minimum harminc óra, és ehhez rendel az állam pénzt. Ez nem azt jelenti, hogy nem tartja fontosnak a másikat. De vannak olyan támogatási rendszerek, például a KOMA, amiből mást is lehet finanszírozni. Fontos a szakmai információ-csere, hogy találkozzanak egymással, akiknek van egymás számára mondanivalójuk. De ez két külön rendszer. Van azért a jogszabályban némi lehetőség arra, hogy akár államközi szerződéssel alátámasztott nemzetközi kapcsolatok épülhessenek, ilyen a Lingua, a PHARE stb. Kialakultak önfejlesztő iskolák, modelliskolák, amik nem az elmúlt húsz, hanem az elmúlt két évben jöttek létre. Ha van mondandóm, akkor vagy integrálom ebbe a rendszerbe, és akkor finanszírozhatóvá válik, vagy pedig vannak kiegészítő források. Vannak pontok, ahol a továbbképzési rendszer és ezek összeérnek. Ha egy önfejlesztő iskola önmaga csinál valamit, ott modulok vannak, ott nem kell a harminc órát számolni. Az önfejlesztő iskolák egyesülete azt mondja, hogy csinál egy modult, amiből öt óra Nyírteleken van a cigány gyerekekkel való foglalkozásról, öt óra meg Újpalotán a drámajátékról, és akkor máris mód van a két rendszer összekapcsolódására.

POLINSZKY MÁRTA: Nem beszélve arról, hogy találkoztam olyan programindítási kérelemmel, hogy minden évben rendeznek konferenciát a fizika tanároknak külföldi előadókkal. Fontos az is, hogy különböző módszerek hogyan emelhetők be a különféle tanfolyamokba, hogy ne csak hagyományos módon folyjék a képzés. Ezért a kormányprogramban is szerepel, és a mi programunkban is, hogy a képzők képzésével is foglalkoznunk kell. Azt tervezzük, hogy az első kör után, amikor már lát-szik, hogy az azonos témákat milyen módszerekkel adják át, konzultációs lehetőséget teremtünk a képzőknek, hogy egymás között tapasztalatot cseréljenek.

MÁSODIK INTERJÚ POLINSZKY MÁRTA FŐIGAZGATÓ-HELYETTESSEL

LISKÓ ILONA: *Az előző interjú 1998 szeptemberében készült, most 1999 februárjában vagyunk. Arra lennék kíváncsi, érzékelhető-e valamilyen változás a pedagógusképzésre vonatkozó kormányzati elképzelésekben.*

POLINSZKY MÁRTA: Az egyik változtatás, amit a kormány programjából ki lehet olvasni, azt a pontot érinti, ami már korábban is nagy vitákat váltott ki. Nevezetesen arról a rendelkezésről van szó, hogy a továbbképzési díjak húsz százalékát magának a pedagógusnak kell fizetnie. Az új kormányprogram szerint a teljes továbbképzési költséget az állam fedezi. A másik változtatási szándék az új kormány programjában a kötelező szakvizsga eltörlése, de ez a mi intézményünk működését

és a továbbképzési rendszer működését közvetlenül nem befolyásolja. Ezekről a szándékokról egyelőre a kormányprogramból értesültünk, és nyilatkozatokat olvashattunk az újságokban. Jogszabályi szinten az új kormány még nem változtatott semmin.

Az idei költségvetési törvény során viszont már történt néhány lényeges változtatás. Az egyik az, hogy korábban – a közoktatási törvény szerint – szakmai feladatokra be volt tervezve a közoktatási költségvetés két százaléka, térségi feladatokra ugyancsak két százalék, és pedagógus továbbképzésre három százalék. A mostani költségvetés – nyilván a pénzügy nyomására – ezt összevonva, hét százalékként kezeli, tehát az egyes feladatkörök nincsenek elkülönítve. Ez azt jelenti, hogy bár az idén még megvan a három százalék a pedagógus továbbképzésre, semmi garancia nincs arra, hogy ez jövőre is ennyi lesz. A hét százalékon belüli arányok ugyanis szabadon mozgathatóvá váltak. Márpedig az eddig kiépített rendszer legfontosabb eleme az volt, hogy intézményi szintről előre tervezhető legyen. Mert mit ér az intézményi továbbképzési program, ha kiderül, hogy az iskola jövőre már nem kapja meg azt a továbbképzési pénzt, amit az idén betervezett?

Változtatást jelentett az is, hogy az egy pedagógusra eső továbbképzési „normatíva” elosztási mechanizmusát az előző kormány elképzelései szerint minden évben a minisztérium határozhatta meg a korábbi tapasztalatok figyelembevételével. Így valósulhatott meg, hogy a második évben a kistélepelesen dolgozó tanárok továbbképzési normatíváját másfélszeresére növelték, mert az volt a tapasztalat, hogy számukra a közlekedési viszonyok és egyéb tényezők költségesebbé teszik a továbbképzést. Ehhez képest a mostani költségvetésnél az Oktatási Minisztérium belement abba – amit egyébként a Pénzügyminisztérium már korábban is próbált erőltetni –, hogy az egy pedagógusra számolt normatíva összege egységes legyen. Ebből az következik, hogy a továbbiakban már nincs mód a gyakorlati tapasztalatok alapján történő differenciálásra.

Ugyancsak megszűnt az a lehetőség is – amit korábban nagy nehezen elértünk –, hogy a továbbképzési pénzekkel tanévre, és nem költségvetési évre lehetett elszámolni. És végül megszűnt az a lehetőség is, hogy a továbbképzési pénzek tíz százalékát a fenntartók használhassák fel az általuk fontosnak és aktuálisnak tartott továbbképzési feladatokra. Most az összes továbbképzési pénzt ki kell osztaniuk egységesen, mindenféle differenciálási lehetőség nélkül. Minden pedagógus után kap az iskola egységesen 21.800 Ft-ot. Ezzel az oktatási kormányzat elvesztette azt a döntési lehetőséget, ami a rendszer rugalmasságát biztosíthatta volna.

LISKÓ ILONA: *Mi a véleménye a húsz százalékos pedagógus-hozzájárulás eltörléséről?*

POLINSZKY MÁRTA: Ez egy nagyon népszerű intézkedésnek ígérkezik. Annak idején három dolog szólt a pedagógus-hozzájárulás mellett. Az egyik az, hogy amíg nem volt költségvetési támogatás, a fenntartó önkormányzatok addig is jelentős összeget áldoztak pedagógus-továbbképzésre. Tehát volt a rendszerben egy forrás, amit a száz százalékos költségvetési támogatás megszüntetne, holott nem szabad ezt a forrást megszüntetni, mert így több pénz van a rendszerben. Másrészt azt vártuk, hogy a kötelező hozzájárulás növelni fogja a pedagógusok érdekeltségét a továbbképzésben. Komolyabban veszik, ha áldozniuk kell rá, mintha teljesen ingyen kap-

ják. Harmadrészt pedig, ha az egész továbbképzési költséget az állam fizeti, iszonyatosan fel fognak menni az árak, amelyeket némiképpen féken tartott, hogy az alacsony bérű pedagógusoknak a költségekből részt kellett vállalniuk. Mindemellett az első év tapasztalatai azt mutatták, hogy nem kellett a pedagógusoknak kifizetni a húsz százalékot, mert az iskola, illetve az önkormányzat a legtöbb esetben átvállalta. Tehát ez már eddig is inkább szimbolikusan működött, mint valóságosan.

LISKÓ ILONA: *A finanszírozási változtatások a továbbképzési központ költségvetését is érintették?*

POLINSZKY MÁRTA: Még nem tudjuk, hogy az idén mennyi pénzt kapunk. Mi közhasznú társaság lévén a szerződésünk alapján augusztus végéig elkészítettük a költségigényünket. Nekünk egy határozatlan időre szóló közhasznú szerződésünk van a minisztériummal, amelyben meg van határozva, hogy az első három évre mekkora a költségvetési támogatás. Ezt előzetes számítások alapján határoztuk meg, de augusztusban már láttuk, hogy a tervezettnél több bevételhez tudunk jutni, s így az eredetileg tervezettnél harminc millióval kevesebbet kértünk a tárcától. Ezt a központ felügyelő bizottsága elfogadta, mi letettük a minisztérium asztalára, és azóta nem történt semmi. Semmilyen válasz nem érkezett, vagyis még nem tudjuk, hogy mennyi lesz a költségvetésünk. A közhasznú szerződésnek megfelelően elkészítettük a tavalyi évről a beszámolót is határidőre, és elküldtük a minisztériumba. Most várjuk, hogy mi történik.

LISKÓ ILONA: *És mi a helyzet a dolgozók bérével? Fizetést azért kapnak?*

POLINSZKY MÁRTA: Azért előnyösebb egy gazdasági szervezet, mint egy költségvetési intézmény, mert a saját bevételeinkből tartalékot képezhetünk. Mindennapi működési problémáink jelenleg még nincsenek. Ez egy jól bevált forma, és nekünk jó adottságaink vannak ehhez. Van egy szállodánk, amiből bevételünk van, jó színvonalon felszerelt oktatótermeink vannak stb. Rendszeresen vannak nálunk rendezvények, nagyon népszerű az intézmény, több nemzetközi konferencia is volt már nálunk, és ez szépen jövedelmez. Számos továbbképzés és konferencia számára kedvezőbb szállási és oktatási feltételeket tudunk biztosítani, mintha ehhez például egy szállodát kellene igénybe venni. Itt tényleg sikerült egy olyan intézményt létrehozni technikai és egyéb szempontból is, ami már megfelel a XXI. század igényeinek.

LISKÓ ILONA: *A továbbképzési központ működésével is elégedett?*

POLINSZKY MÁRTA: Igen. Egy nagyon erős, jó munkabírású profi-csapat jött itt össze. Olyan emberekből áll az intézmény, akik tudják, hogy ha munka van, akkor nem számít, hogy mettől meddig tart a munkaidő.

LISKÓ ILONA: *Hogyan történt a benyújtott programok elbírálása?*

POLINSZKY MÁRTA: 1998 őszére az intézmény az akkreditációs bizottsággal együtt már kidolgozta azt az eljárást, hogy hogyan lehet lebonyolítani a pedagógus-továbbképzésre benyújtott 1800 program bírálatát. Első menetben megtörtént a benyújtott programok elbírálása. A PAB a pályázatok körülbelül öt százalékát elfogadhatónak minősítette, öt százalékát elutasította, kilencven százalékáról viszont az a döntés született, hogy a program átdolgozást vagy kiegészítést igényel. Ezeket visszaküldtük a pályázóknak. Ezután regionális munka-konferenciákat szerveztünk, ahol azoknak a programszervezőknek, akiknek a programjait a PAB átdolgozásra

vagy kiegészítésre javasolta, egyéni konzultációs lehetőséget biztosítottunk a legjobb szakértők segítségével. Ez az eljárás nagyon jól működött. Addigra elkészültek azok a segédanyagok is, amelyek a kérdőívek kitöltését és értelmezését segítették, tehát már ezt is a pályázók kezébe tudtuk adni. Ugyanekkorra az a kritériumrendszer is nyilvánosságra került, amelynek alapján a PAB minősítette a benyújtott programokat. Elég sok szemrehányás ért bennünket azért, hogy ezeknek a dokumentumoknak már akkor rendelkezésre kellett volna állni, amikor a programkészítők benyújtották a pályázataikat. Ez kétségtelenül igaz, de számtalan olyan probléma volt, ami számunkra is csak akkor derült ki, amikor megismertük a pályázatokat. A legtöbb problémát egyébként a pályázók számára a minőségbiztosítás kötelezettsége jelentette. Látszik, hogy ez a legaktuálisabb probléma az egész oktatásügyben, és ezen belül a pedagógus-továbbképzésben is. Erre a célra egyébként külön segédanyagot jelentettünk meg, ami az általános bevezetón túl praktikus tanácsokat is ad a programszervezőknek.

LISKÓ ILONA: *Hol voltak a munka-konferenciák?*

POLINSZKY MÁRTA: Hét munkakonferencia volt az ősszel, kettő Budapesten és a többi vidéken. Ezeket mi rendeztük és minden pályázónak egyéni konzultációs lehetőséget biztosítottunk. A pályázó a konzulenssel nemcsak a munkakonferencián találkozhatott, hanem utána is fölkereshette, és tanácsot kérhetett tőle, ha még valamilyen problémája volt. Ennek a munkának a költségeit a mi intézményünk állta. Mostanra visszaérkeztek a javított, átdolgozott és kiegészített programok. Éppen ezen a hétvégén tartott egy tanácskozást az akkreditációs bizottság a konzulensekkel a pályázatok értékeléséről. A konzulensek négyféle javaslattal élhettek: elfogadás, elutasítás, illetve konzultáció az elfogadásról vagy az elutasításról. A mostani tanácskozás azokról a problematikus esetekről szólt, ahol a döntés közös konzultációt igényelt.

Az átdolgozott programoknak a nagy része egyébként minőségileg nagyon sokat javult. Vannak olyan programok, amelyek a javítás után jobb színvonalúak lettek, mint azok, amelyeket a PAB már az első bírálat során elfogadott. Tehát itt valóban zajlott egy tanulási folyamat, amelynek során a pályázók megértették az elvárásokat, megértették a fogalmi rendszert, és világossá váltak számukra a minőségi követelmények is. Ezt a folyamatot nagyon pozitívnak érzem. Egyébként több olyan visszajelzés érkezett, amely szerint a pályázók is elégedettek, sőt az itteni tapasztalataikat más pályázatok során is hasznosan tudják alkalmazni.

LISKÓ ILONA: *Kik voltak a konzulensek?*

POLINSZKY MÁRTA: Az általunk korábban kiképzett 360 szakértőből választottuk ki azt a nyolcvan főt, akiket a bírálat során konzulensi munkára kértünk fel. A kiválogatásnál az akkreditációhoz szükséges tudás volt a szempont, és nagyon fontos volt a regionális hovatartozás is, tehát hogy minden nagyobb régióban legyenek konzulensek.

LISKÓ ILONA: *Hány tagja van a PAB-nak?*

POLINSZKY MÁRTA: Kilenc. Öt főt ad a Köznevelési Tanács és négy főt adnak különböző minisztériumok. Véleményem szerint az akkreditációs bizottság nagyon jól működik. Ennek az az oka, hogy ez a bizottság ugyan nagyon különböző emberekből áll, de közösen végigcsinált egy olyan folyamatot az összes buktatójával és ne-

hézségével együtt, amelynek nem volt előzménye a hazai közoktatásban, és a munka közben nagyon jól összekovacsolódott. Igazi jó légkörű, nyitott, együttgondolkodásra képes csapattá vált. Szerencsére az összetétel eddig még változatlan maradt, a megbízását még senkinek nem vonták vissza. Egyébként a PAB hatékony működésében nagy szerepet játszottak a továbbképzési központ akkreditációs irodájának a munkatársai is, akiknek a lelkesedése és áldozatvállalása nélkül ezt a feladatot nem lehetett volna elvégezni.

LISKÓ ILONA: *Várhatóan milyen eredménnyel zárul az akkreditáció?*

POLINSZKY MÁRTA: Most a konzulensekkel való megbeszélés után úgy látom, hogy az 1400 átdolgozott programból száz lesz olyan, amit el kell utasítani, és 1300-at el fognak fogadni. Tehát ez azt jelenti, hogy a már korábban elfogadott százzal együtt lesz körülbelül 1400 akkreditált továbbképzési program. Eközben az akkreditáció folytatódik. Most is van bent már körülbelül kétszáz új kérelem. Az új továbbképzési jegyzék 1999 december végéig jelenik meg, ami azt jelenti, hogy a 2000/2001-es tanévben már csak a hivatalos továbbképzési jegyzékben megjelent programokra, a felsőoktatási intézmények által folytatott szakirányú továbbképzésre és a pedagógus munkát segítő felsőfokú OKJ-s szakmai képzésre lehet a normatívát elkölteni. Azt prognosztizáljuk, hogy most még lesz egy újabb „beküldési hullám”, mivel azoknak van még esélyük bekerülni a továbbképzési jegyzékbe, akik március végéig beadják a kérelmet. Azt gondolom, hogy végül is egy 1800-2000-es lista lesz, tehát egy igen bőséges kínálatot tudunk nyújtani a pedagógusoknak.

LISKÓ ILONA: *A most elfogadásra kerülő programok közül hány százalékot jegyeznek felsőoktatási intézmények?*

POLINSZKY MÁRTA: A felsőoktatási intézmények körülbelül negyven százalékot, a megyei pedagógiai intézetek körülbelül húsz százalékot, a többiek pedig iskolák, alapítványok és gazdasági társaságok által jegyzett programok. A pedagógiai intézetek azért vannak viszonylag alacsony arányban képviselve, mert felosztották maguk között a témákat, és csak a rájuk eső programokra kértek alapítási engedélyt. Ez persze nem jelenti azt, hogy nem kérnek majd indítási engedélyt olyan programokra is, amelyeknek az alapítását egy másik pedagógiai intézet jegyzi. Ez anyagi megtakarítást is jelent a számukra, mert az alapítási és a programindítási engedély is pénzbe kerül, ráadásul az alapítási kérelem sokkal többbe, mert az a tervezett óraszámától is függ. Az ő esetükben tudatos munkamegosztásról és pénzügyi tervezésről van szó. Ezt a felsőoktatási intézmények is megtehették volna, de ott nem jött létre ilyen kooperáció az intézmények között.

LISKÓ ILONA: *Hogyan befolyásolja a jelenlegi oktatási kormányzat álláspontja a pedagógusok viszonyát a továbbképzéshez?*

POLINSZKY MÁRTA: Az első évben az volt a tapasztalatunk, hogy a legnépszerűbbek azok a felsőoktatási programok voltak, amelyek a szakvizsgával egyenértékű képzést kínáltak. Ezt találták a legvonzóbbnak és a legbiztonságosabbnak. Most arra számítok, hogy a kötelező szakvizsga eltörléséről szóló minisztériumi nyilatkozatok után a százhusz órás továbbképzési formák lesznek majd népszerűbbek a pedagógusok szemében.

LISKÓ ILONA: *Az új oktatási minisztérium változtatási szándékai már valamilyen rendelkezés formájában is megfogalmazódtak?*

POLINSZKY MÁRTA: Nem, mi úgy értesültünk, hogy május-júniusra tervezik a kormányrendelet felülvizsgálatát. Miután mi benne vagyunk és látjuk, hogy hol vannak a problémák, intézményünk arra készül, hogy akár kérdezzek bennünket, akár nem, javaslatokkal fogunk élni. Igaz, hogy mi nem ugyanezek a pontokon, de azért látunk változtatni valót. Nagyon örülünk annak, hogy az új oktatási tárca nem nyúlt hozzá mindjárt az elején, tapasztalatok és ismeretek nélkül a rendszer átalakításához. Azt reméljük, hogy ha megfontoltan látnak neki a jogszabály módosításának, akkor valóban lehet azon javítani.